

Sygn. akt III AUa 1820/10

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 24 marca 2011 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodniczący SSA Irena Goik (spr.)

Sędziowie SSA Marek Żurecki

SSA Krystyna Budzianowska

Protokolant Beata Gandyk

po rozpoznaniu w dniu 10 marca 2011r. w Katowicach

sprawy z odwołania M. P. (M. P.)

przeciwko Z. U. S. Oddział w Z.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G.

z dnia 14 maja 2010r. sygn. akt VIII U 472/10

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu – Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. do ponownego rozpoznania.

/-/ SSA K.Budzianowska
Sędzia

/-/ SSA I.Goik
Przewodniczący

/-/ SSA M.Żurecki
Sędzia

Sygn. akt III AUa 1820/10

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 11 grudnia 2009 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. zobowiązał ubezpieczoną M. P. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od dnia 1 września 2007 roku do dnia 30 września 2009 roku w kwocie 15.945,94 zł wraz z odsetkami w kwocie 2.479, 25 zł.

W uzasadnieniu przedstawionej decyzji organ rentowy powołał się na przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 roku Nr 153 poz. 1227) wskazując, że ubezpieczona M. P. pobrała świadczenie nienależne w rozumieniu art. 138 cytowanej ustawy.

Odwołanie od przedstawionej decyzji złożyła ubezpieczona domagając się wstrzymania dalszej drogi egzekucyjnej.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie podtrzymując stanowisko wyrażone w zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 14 maja 2010 roku sygn. akt VIIIU 472/10 Sąd Okręgowy w G. VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdził, iż ubezpieczona nie jest zobowiązana do zwrotu kwoty 15.945,93 zł tytułem pobranej renty rodzinnej w drodze wyjątku za okres od dnia 1 września 2007 roku do dnia 30 września 2009 roku oraz odsetek w kwocie 2.479 .25 zł za okres od dnia 6 września 2007 roku do dnia 11 grudnia 2009 roku.

Na podstawie zgromadzonej w toku postępowania dokumentacji Sąd I instancji ustalił, że w dniu 15 stycznia 1998 roku B. P. działając imieniem swoich małoletnich dzieci M. i T. złożyła wniosek o rentę rodzinną. Z dokonanych przez Sąd Okręgowy ustaleń wynika, iż Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z/ w dniu 21 stycznia 1998 roku wydał decyzję odmowną ponieważ śmierć ojca małoletnich nastąpiła po 18 miesiącach od ustania zatrudnienia. Jak nadto ustalił Sąd I instancji matka M. P. wystąpiła następnie z wnioskiem o rentę rodzinną w drodze wyjątku a Prezes ZUS przyznał dla obojga dzieci rentę rodzinną w drodze wyjątku od dnia 1 maja 1998 roku. Z dokonanych przez Sąd Okręgowy ustaleń wynika również, że od 1 kwietnia 2002 roku świadczenie zaczęto wypłacać do rąk uprawnionych. Od 1 września 2005 roku do

świadczenia była uprawniona jedynie M. P. Z dokonanych przez Sąd Okręgowy ustaleń wynika nadto, iż decyzją z dnia 23 września 2009 roku Oddział w Z. wstrzymał wypłatę świadczenia od 1 października 2009 roku ponieważ ubezpieczona zakończyła naukę. Sąd I instancji ustalił, iż w okresie od 1 września 2007 roku do 30 września 2009 roku M. P. będąc studentką W. Sz. P. w . równocześnie pracowała i osiągała przychód. Od 10 września 2007 roku do 19 czerwca 2008 roku ubezpieczona była zatrudniona w P. M. nr 40 w G. z wynagrodzeniem miesięcznym około 650 zł brutto. W okresie od 1 lipca 2008 roku do 30 września 2009 roku ubezpieczona była zatrudniona w P. N. J. D. w W. i osiągała miesięcznie około 1.900 zł brutto.

Zdaniem Sądu I instancji organ rentowy wydając zaskarżoną decyzję i uznając, że pobrane świadczenie przez ubezpieczoną było świadczeniem nienależnie pobranym, wkroczył w kompetencje Prezesa ZUS. Sąd Okręgowy powołał się przy tym na wyrok Sądu Apelacyjnego w K. z dnia 3 czerwca 2005 roku sygn. akt III AUa 3727.04 w którym stwierdzono, iż byłoby rzeczą nielogiczną aby inny podmiot przyznawał świadczenie a inny podmiot bez wyraźnego ustawowego uprawnienia tego świadczenia pozbawiał. Zdaniem Sądu I instancji dopiero w sytuacji gdy Prezes ZUS uzna, że nie występują w niniejszej sprawie przesłanki ustawowe uprawniające do przyznania renty rodzinnej w drodze wyjątku może wstrzymać jej wypłatę i dopiero wówczas można rozważać kwestię zwrotu nienależnie pobranych świadczeń. Sąd I instancji zwrócił przy tym uwagę na fakt, że ubezpieczona dwukrotnie ustalała w ZUS czy podjęcie przez nią pracy będzie miało wpływ na wypłatę renty rodzinnej w drodze wyjątku i uzyskała informacje, że może podjąć zatrudnienie.

Apelację od przedstawionego orzeczenia złożył organ rentowy.

Wnoszący środek odwoławczy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania M. P. od decyzji Oddział ZUS w Z. z dnia 11 grudnia 2009 roku zarzucając zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie a to art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 roku Nr 153 poz. 1227).

Wnoszący środek odwoławczy podkreślił, że już w decyzji ustalającej wysokość renty rodzinnej w drodze wyjątku zawarto pouczenie, że świadczenie ulega zawieszeniu lub zmniejszeniu w przypadku gdy rencista osiąga wynagrodzenie.

Również ubezpieczona w każdej otrzymanej decyzji była pouczone, że prawo do renty ustanie gdy ustanie którykolwiek z warunków wymaganych do uzyskania świadczenia. Zdaniem organu rentowego zarówno pouczenia zawarte w decyzji jak i kierowana korespondencji do ubezpieczonej i osoby przez nią upoważnionej uzasadniają fakt wydania zaskarżonej decyzji i ich prawidłowość. W ocenie organu rentowego Prezes ZUS jedynie wydaje decyzje w sprawie przyznania świadczenia w drodze wyjątku a wstrzymanie świadczenia może nastąpić jedynie w trybie art. 134 w związku z art. 101 pkt 1 cytowanej ustawy. Nadto wnoszący środek odwoławczy podkreślił, że od decyzji o wstrzymaniu wypłaty świadczenia ubezpieczona się nie odwołała.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczona wniosła o jej oddalenie podkreślając, że nie jest prawdą aby M. P. i jej matka zostały pouczone, iż świadczenie w drodze wyjątku nie przysługuje w razie osiągnięcia przychodu oraz zgodziła się ze stanowiskiem Sądu I instancji, iż przedmiotowa decyzja została wydana przedwcześnie.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Bezspornym jest, że ubezpieczona była uprawniona do renty rodzinnej przyznanej w drodze wyjątku, decyzją Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 5 maja 1998 roku (k.15 akt rentowych).

Bezspornym jest również fakt, iż od decyzji z dnia 23 września 2009 roku wstrzymującej wypłatę renty rodzinnej w drodze wyjątku ubezpieczona M. P. się nie odwołała.

Poza sporem również pozostaje i ta okoliczność, że decyzją z dnia 11 grudnia 2009 roku organ rentowy zobowiązał ubezpieczoną M. P. do zwrotu kwoty 15.945,93 zł tytułem nienależnie pobranej renty rodzinnej w drodze wyjątku za okres od dnia 1 września 2007 roku do dnia 30 września 2009 roku oraz odsetek w kwocie 2.479,25 zł tytułem odsetek ustawowych za okres od 6 września 2007 roku do 11 grudnia 2009 roku.

Nie można zgodzić się ze stanowiskiem Sądu Okręgowego, że w sytuacji, gdy ubezpieczona M. P. pobierała rentę rodzinną przyznaną w drodze wyjątku przez Prezesa ZUS, to organ rentowy nie był upoważniony do wydania decyzji o zwrocie nienależnie pobranych świadczeń.

W tym miejscu powołując się na orzeczenie Sądu Najwyższego (wyrok z dnia 18 października 2004 roku sygn. akt IUK 123/04 OSNP 2005/10/ 148, OSP 2005/11/136) należy stwierdzić, że kognicja sądów jest wyłączona tylko w sprawach, w których decyzja należy do swobodnego uznania. Taki charakter bezspornie mają decyzje dotyczące świadczeń przyznanych w szczególnym trybie przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w oparciu o art. 83 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednakże żaden przepis ustawowy nie pozwala na przyjęcie tezy, że taki charakter mają decyzje ZUS dotyczące wypłaty tego świadczenia np. wstrzymanie czy zawieszenie wypłaty. Wyłączenie kontroli sądowej w sprawach o przyznanie świadczenia wyjątkowego, nie jest równoznaczne z wyłączeniem spod kognicji sądu innych decyzji wydanych w danej sprawie, jeżeli wyraźny przepis ustawowy nie zalicza tych innych decyzji do sfery swobodnego uznania. Prowadzi to do wniosku, że wprowadzie żaden akt normatywny nie nadał oddziałom Zakładu Ubezpieczeń Społecznych uprawnień do wydawania decyzji, zarówno przyznającej świadczenie w drodze wyjątku, jak i odmawiającej jego przyznania, jednakże fakt, iż decyzje w przedmiocie dotyczącym zmian w prawie do świadczeń jak i ich wstrzymania podlegają kontroli sądowej oznacza, że to oddziały ZUS mają prawo do ich wydawania.

Ponadto należy przypomnieć również., iż w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot i zakres rozpoznania oraz orzeczenia Sądu wyznacza treść zaskarżonej decyzji organu rentowego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 kwietnia 2008 roku sygn. akt II UK 267/07 LEX nr 469168).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w realiach faktycznych niniejszej sprawy przedmiotem sporu było ustalenie czy pobrana przez ubezpieczoną M. P. renta rodzinna przyznana w drodze wyjątku była świadczeniem nienależnie pobranym w rozumieniu art. 138 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 roku Nr 153 poz. 1227).

Zgodnie z tym przepisem za nienależnie pobrane świadczenie uważa się świadczenie wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczenia albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części

jeżeli osoba pobierająca świadczenie została pouczona o braku prawa do ich pobierania.

Tymczasem Sąd I instancji w swoich rozważaniach położył nacisk na kompetencję organów uprawnionych do wydania decyzji w drodze wyjątku tracąc z pola widzenia okoliczność, iż w niniejszej sprawie koniecznym było właśnie ustalenie czy pobrane świadczenie było świadczeniem nienależnie pobranym czy też nie.

W związku z tym Sąd ponownie rozpoznający sprawę dokona rozpoznania sprawy z punktu widzenia przesłanek zawartych w art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 roku Nr 153 poz. 1227).

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny na mocy art. 386 § 4 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

/-/ SSA K.Budzianowska
Sędzia

/-/ SSA I.Goik
Przewodniczący

/-/ SSA M.Żurecki
Sędzia